

DOKTORAND: Asbjørn Goul Andersen
GRAD: Philosophiae doctor
FAKULTET: Det samfunnsvitenskapelige fakultet
INSTITUTT: Økonomisk Institutt
FAGOMRÅDE: Samfunnsøkonomi
VEILEDERE: Andreas Kotsadam
Edwin Leuven
DISPUTASDATO: 10. mars 2023

AVHANDLINGENS TITTEL: *Essays on inequality, health, and housing policy*

Betydningen av bosted og boligformue

Hvilken rolle spiller bosted og boligformue for kriminalitet, helse og politiske holdninger? Dette er hovedspørsmålet Asbjørn Goul Andersen belyser på tvers av artiklene i sin avhandling.

De mulige selvforsterkende virkningene av kriminalitet på nabolagsnivå har vært gjenstand for mye politisk oppmerksomhet i både Norge og mange andre land. En omfattende studie i denne avhandlingen konkluderer imidlertid at den antatte årsakssammenheng mellom oppvekst i et kriminelt nabolag og kriminell atferd kan være sterkt overvurdert.

Barn som vokser opp i kriminelle nabolag har økt risiko for selv å bli kriminelle. Men er dette en konsekvens av oppveksten i slike nabolag? Eller gjenspeiler det heller at det typisk er utsatte familier som bor i disse områdene? Den kriminologiske litteraturen har tradisjonelt tilskrevet «nabolageffekter» stor betydning i sammenheng med ungdomskriminalitet, men ved nærmere ettersyn er den empiriske dokumentasjonen begrenset.

For å isolere effekten av eksponering til et kriminelt nærmiljø, fokuserer denne studien på kvoteflyktninger, som ikke selv får velge hvor de bosettes etter ankomst til Norge. Resultatene peker ikke på at barn som bosettes i nabolag med mer kriminalitet har en økt risiko for selv å bli kriminelle. Hvorvidt denne konklusjonen kan overføres til andre befolkningsgrupper og andre nabolagsaspekter, er et åpent spørsmål, men funnene understreker at politiske ideer om nabolageffekter på kriminalitet hviler på et svakt empirisk grunnlag.

En annen artikkel i avhandlingen undersøker betydningen av lokale sysselsettingsmuligheter for tilgangen til ulike trygdeordninger. Studien viser at dårligere jobbmuligheter ikke bare øker andelen av innbyggerne som mottar arbeidsledighetsytelser, men i tillegg gir en økning i andelen som mottar uførhetsrelaterte ytelser.

I de fleste velferdsstater skiller trygdeordningene tydelig mellom ledighet og helseproblemer som grunnlag for mottak av trygd. Funnene i denne avhandlingen peker imidlertid på at virkeligheten ikke alltid er sort-hvitt. Konklusjonene er konsistente med tidligere studier av spesifikke kontekster, hvor f.eks. hele arbeidsplasser har blitt nedstengt. Men siden resultatene her er basert på registerdata fra hele den norske befolkningen i arbeidsdyktig alder, er funnene antakelig mer generaliserbare.

Gråsonen mellom ledighet og uføhet kan ha mange forklaringer, blant annet de mulige mentale helsevirkningene av langvarig ledighet. Uansett årsak kan denne gråsonen være nyttig å ha i mente i innretningen av de ulike trygdeordningene.

I en tredje artikkel undersøkes effektene på mental helse av en plutselig økning i boligformue som følge av å vinne et boliglotteri i Etiopia. Mens vinnere rapporterer betydelig høyere tilfredshet med tilværelsen, er der ingen signifikante effekter på mental helse, som ser ut til å være avhengig av mer komplekse faktorer.

Disse resultatene står i kontrast til konklusjoner fra tidligere studier fra utviklingsland som har påvist positive effekter på mental helse av langt mindre intervensjoner. En plausibel forklaring kan være at disse studiene vanligvis er basert på ekstremt fattige individer, og at marginaleffekten av økt velstand for mental helse er større for personer som lever rundt subsistensgrensen. Til sammenligning tilhører deltakerne i boliglotteriet den Etiopiske middelklassen; i lys av dette er det interessant at resultatene samsvarer med funn fra en studie av lotterivinnere i Sverige.

En relatert studie i avhandlingen viser overraskende at den enorme velstandsgevinsten forbundet med å vinne boliglotteriet ikke påvirker holdninger til ulikhet og omfordeling i nevneverdig grad, selv om nye boligeiere ser mindre positivt på omfordeling via boligskatter.

Det er kjent at ønsket om mer økonomisk omfordeling fra rik til fattig avtar når man beveger seg oppover i inntektsfordelingen. Men betyr dette at holdninger til omfordeling bestemmes av lommeboken, eller gjenspeiler det snarere at det er personer med særlige verdier som når helt til topps? Resultatene av denne studien understøtter i noen grad begge teorier. I tillegg finner vi, at de heldige vinnerne i mindre grad mener at økonomisk ulikhet skyldes flaks. Dette viser at mennesker fort kan føle seg berettiget til deres nyvunne velstand.